

คู่มือการใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัย
ด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วม
ของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ

ดร.ขอพิยะห์ นิมะ
สถาบันนโยบายสาธารณะ (สนส.ม.อ.)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำนำ

คู่มือเล่มนี้ เกิดจากโครงการวิจัยการใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่เดือน กันยายน 2560 จนถึงเดือน กันยายน 2563 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจากการทบทวนองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะชุมชน การหาช่องว่างขององค์ความรู้ในชุมชนนำร่อง 4 พื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้งการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการจัดการขยะชุมชนเพื่อการถ่ายทอดงานวิจัยนั้น ๆ ไปสู่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อหวังผลในการเปลี่ยนแปลงและการขยายผลให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ต่อไป

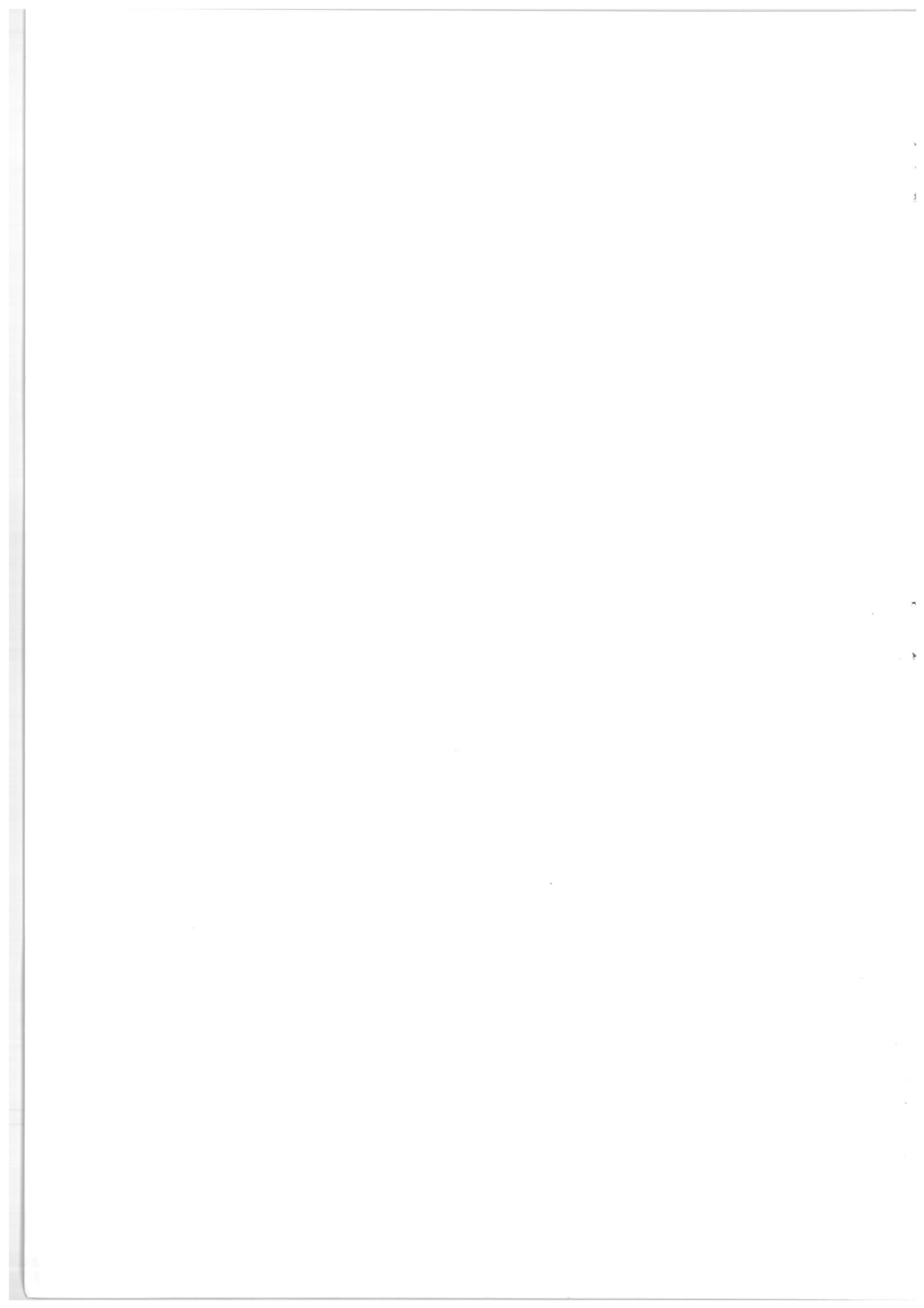
ผู้วิจัยขอกล่าวขอบพระคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การดำเนินโครงการได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี คือ เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา อันพื้นที่ต้นแบบและถ่ายองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะชุมชนให้กับพื้นที่อื่นๆ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) อำเภอรามัน จังหวัดยะลา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และ องค์การบริหารส่วนตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พื้นที่ขยายผลจำนวน 20 แห่ง สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุขสถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สนส.ม.อ.) ทีมสื่อไฮเคเบิลหาดใหญ่ ทีมบัณฑิตอาสา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ ทีมงานภาคสนามทุกท่าน

สุดท้ายขอขอบพระคุณแหล่งทุนวิจัยหลัก คือ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่สนับสนุนการวิจัยโครงการจัดการความรู้การวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์เชิงนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ภายใต้โครงการจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม ในครั้งนี้

ขอบพระคุณค่ะ

ยลลล

สารบัญ

คำนำ.....	2
สารบัญเนื้อหา.....	3-4
สถานการณ์ขยะชุมชนในประเทศไทย	5
สาเหตุการมีผลิตขยะเพิ่มขึ้น.....	6
ปริมาณขยะชุมชนต่อวัน พ.ศ. 2551-2560	7
ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย	8
สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย.....	9
ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น การใช้ประโยชน์ การกำจัดอย่างถูกต้อง และที่ไม่ได้รับการจัดการ	10
ปัญหาการจัดการขยะชุมชนโดยทั่วไป	11
แนวคิดการจัดการมูลฝอย	12
กรณีศึกษาการจัดการขยะของต่างประเทศ: รูปแบบการจัดการขยะชุมชนในประเทศต่างๆ	13-15
แนวคิดหลักการจัดการขยะด้วย 3 R.....	16
การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง.....	17
ถังขยะประเภทต่างๆ: การรองรับประเภทขยะตามสีของถัง.....	18
ประเภทขยะที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (รีไซเคิล)	19
รูปแบบการสร้างกระบวนการจัดการตั้งแต่ต้นทางและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนงานวิจัยครั้งนี้	20
ไดอะแกรมสรุปขั้นตอนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน	21
ไดอะแกรมข้อค้นพบจากการรวบรวมองค์ความรู้จากงานวิจัยทั้งหมด	22
โมเดลเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาขยะชุมชน: ภูเขาน้ำแข็ง	23
โมเดลการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน	24

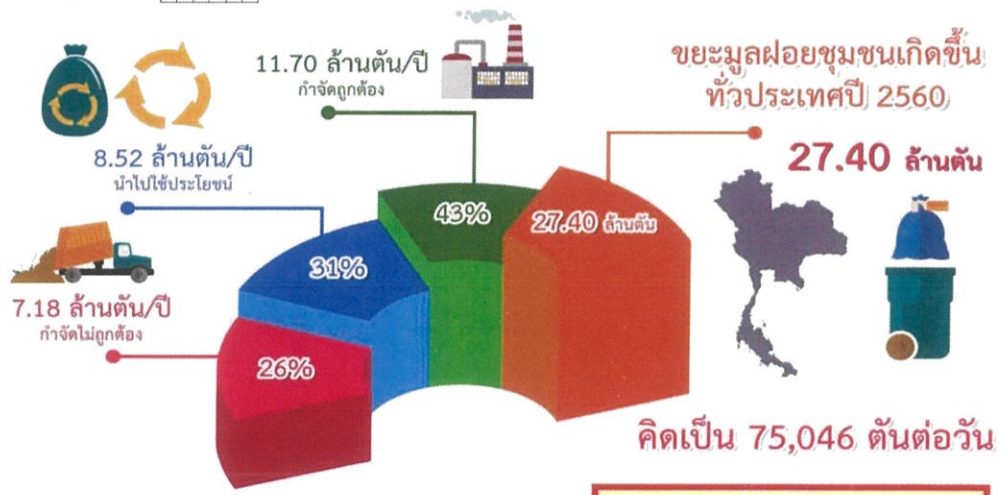
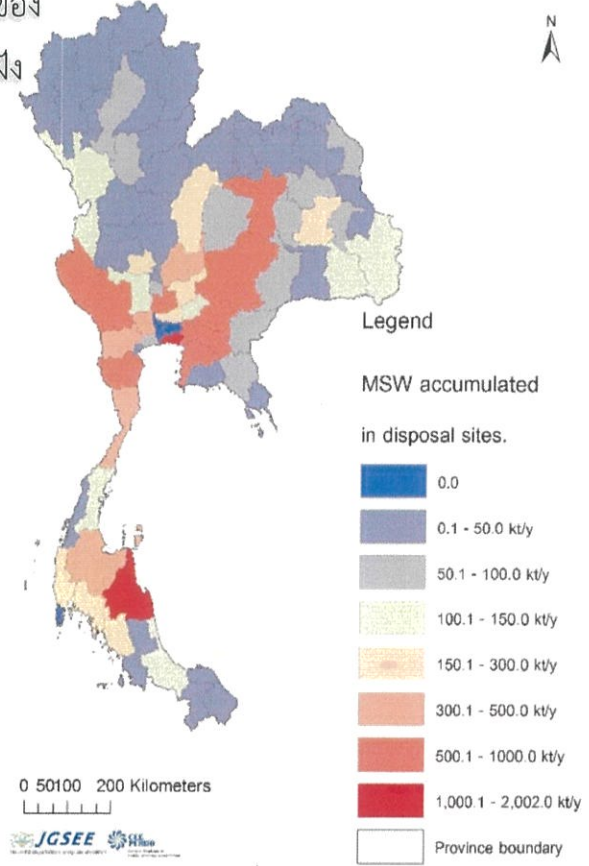
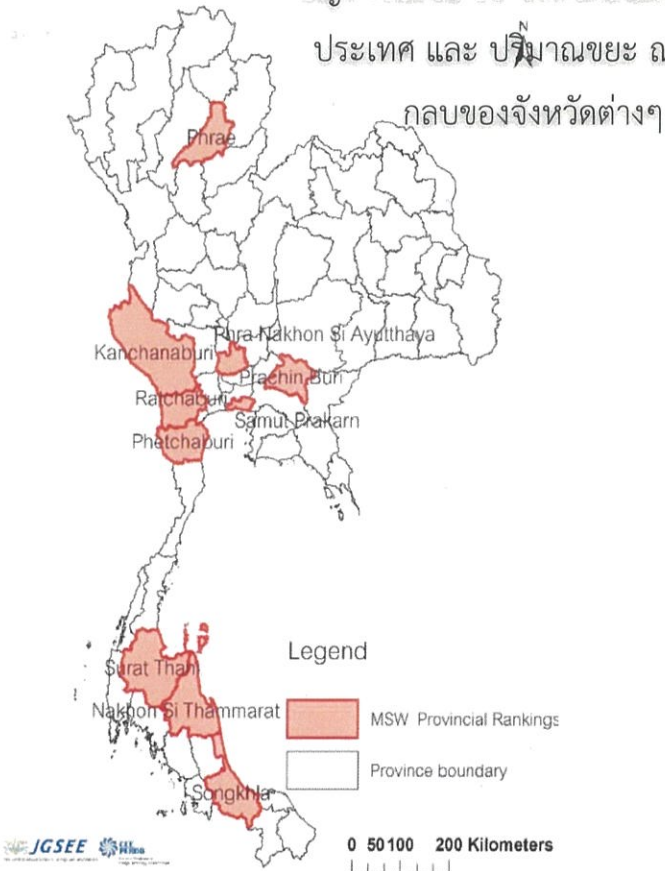
ศูนย์การเรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบในการจัดการขยะชุมชน: เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	25
กระบวนการในชุมชนเพื่อการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม	26
เครื่องมือของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม.....	27
เทคนิค AIC สำหรับวางแผนเพื่อหารูปแบบในการจัดการขยะชุมชน.....	27
ตัวอย่างเทคนิคการระดมสมองในเวทีย่อย.....	28
ตัวอย่างโปสเตอร์แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการจัดการขยะชุมชน.....	29
ตัวอย่างเครื่องมือการทำแผนที่เดินดินในการจัดการขยะชุมชน ในตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.....	30
กระบวนการพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ.....	31
รูปแบบการใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ.....	32
ผลลัพธ์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านการจัดการขยะชุมชนให้กับพื้นที่นำร่อง	33-34
ข้อค้นพบ/นวัตกรรมจากงานวิจัยการจัดการขยะชุมชน.....	35
การจัดทำข้อเสนอต่อการนำมาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะชุมชนไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายสาธารณะ .	36-37
การกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน.....	38
ปัจจัยความสำเร็จในการนำมาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะชุมชนไปใช้ประโยชน์	39
ตัวอย่างภาพกิจกรรมต่อเนื่องของการดำเนินงานใน 4 ชุมชนนำร่อง	40-41
บรรณานุกรม.....	42

สถานการณ์ขยะชุมชนในประเทศไทย (1)

ปัญหาขยะใน 10 จังหวัดอันดับต้นของ
ประเทศ และ ปริมาณขยะ ณ จุดฝัง
กลบของจังหวัดต่างๆ

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

เราสร้างขยะ 1.13 กิโลกรัม/คน/วัน

สาเหตุการมีผลิตขยะเพิ่มขึ้น (Causes of Solid Waste Production)

การขยายตัวของความเป็นเมือง
(Urbanization)

จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น
(Over population)

การผลิตขยะเพิ่มขึ้น
(Waste production)

ผลิตขยะมากกว่า 2 กก/คน/วัน
(over 2 kgs/person/day)

การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง
ที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ขยะมูลฝอยต้นทาง

เพิ่มภาระงานในการขน
เก็บและการเกิดมูลฝอย
สะสม

ขยะครัวเรือน

การเก็บขนของอปท.

ภาระค่าใช้จ่ายในการ
ขนเก็บและการกำจัด

ขาดทักษะการคัดแยก

การจัดไม่เหมาะสม
เช่น หึ่งเคลื่อนกลาด

จำนวนเที่ยวมาขนเก็บ

รถและบุคลากรมีน้อย

ปริมาณขยะชุมชนต่อวัน พ.ศ. 2551-2560

ปี พ.ศ.	ปริมาณขยะ
2551	41,064
2552	41,410
2553	41,532
2554	43,779
2555	67,577
2556	73,355
2557	71,778
2558	73,560
2559	74,130
2560	74,998

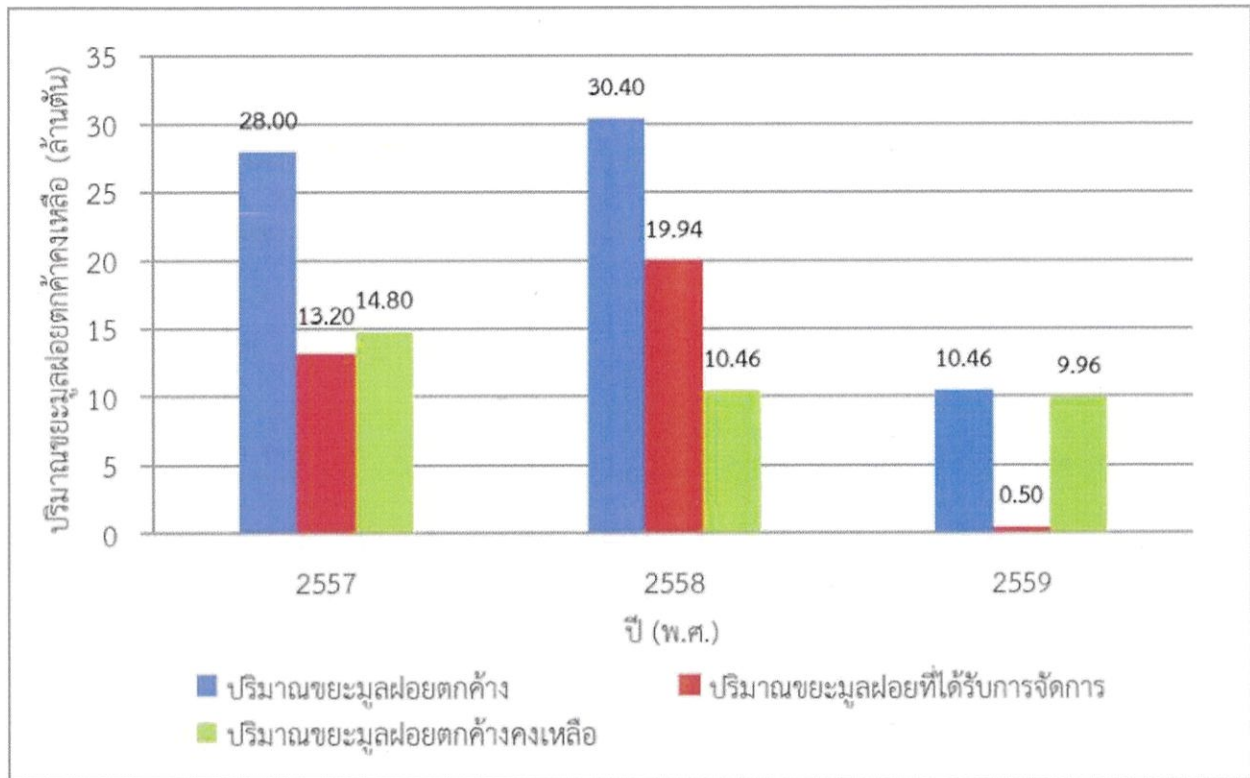
ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ (2561)

- ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ประมาณ 27.37 ล้านตัน หรือ 74,998 ตันต่อวัน
- ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2551-2560) พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต่อวันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- อัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อคน ประมาณ 1.13 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

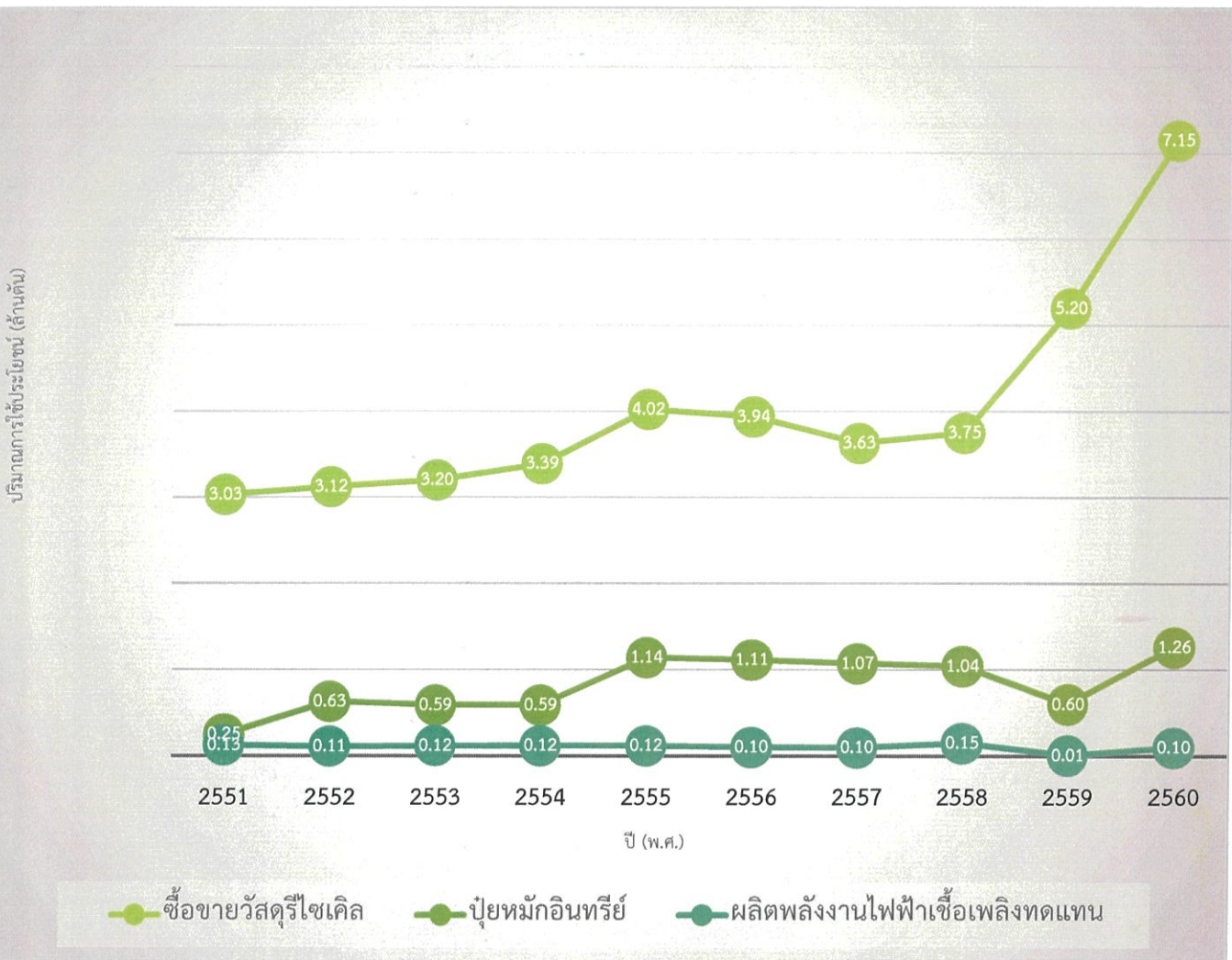
ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ (2561)

การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศไทยได้รับดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตาม Roadmap คือ

1. การดำเนินงานกำจัดขยะมูลฝอยเก่าที่ตกค้าง
2. สร้างรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใหม่
3. วางระเบียบและมาตรการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย
4. สร้างวินัยคนในชาติเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน โดยการลดใช้ถุงพลาสติก

สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย

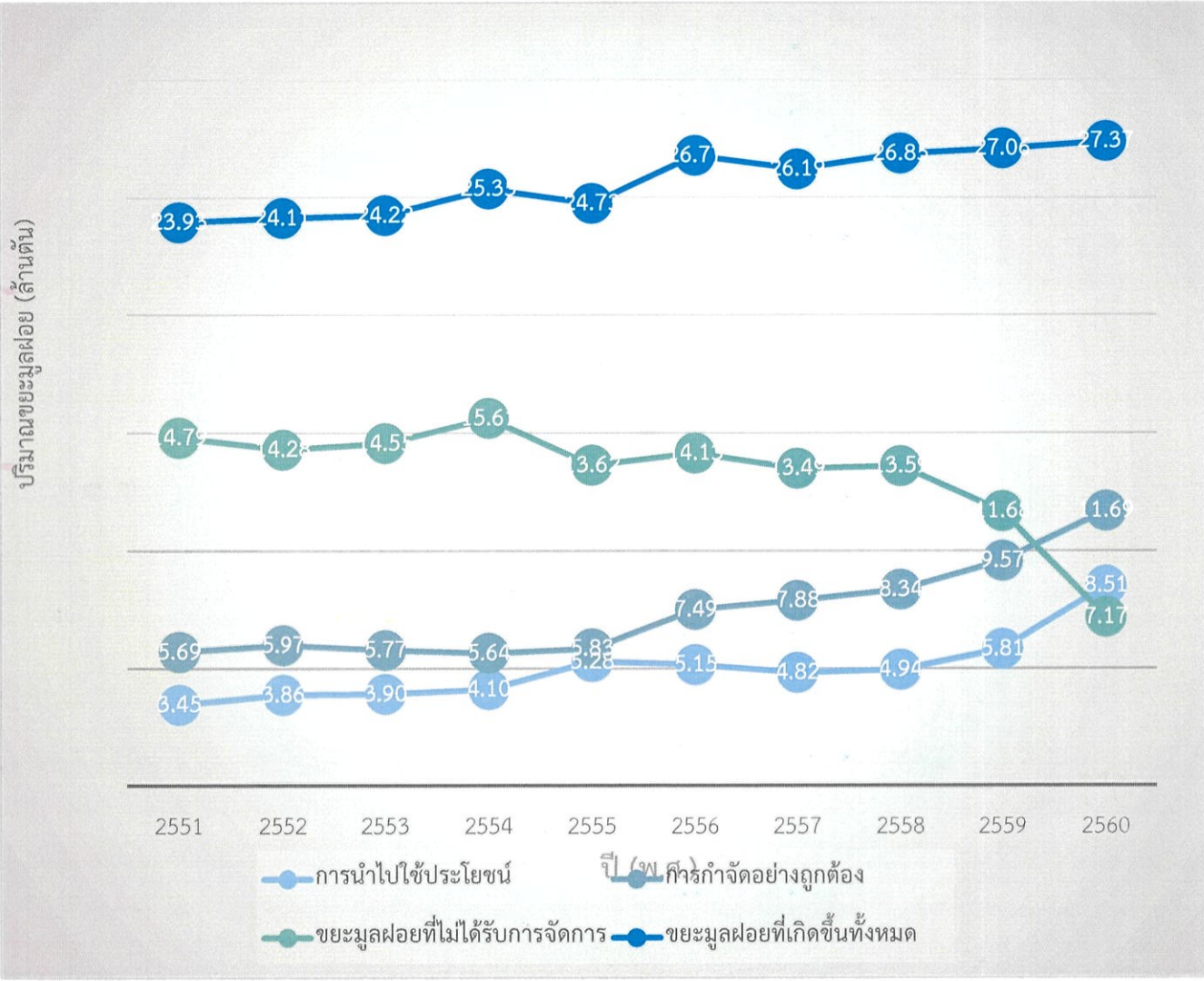

- การนำวัสดุเหลือใช้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เป็นช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัด
- การใช้ประโยชน์จากสิ่งเหลือใช้ เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อีกส่วนหนึ่งด้วย
- โดยใช้วิธีหมุนเวียนวัสดุหรือแปรสภาพขยะมูลฝอยให้เป็นพลังงาน

ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น การใช้ประโยชน์ การกำจัดอย่างถูกต้อง และที่ไม่ได้รับการจัดการ

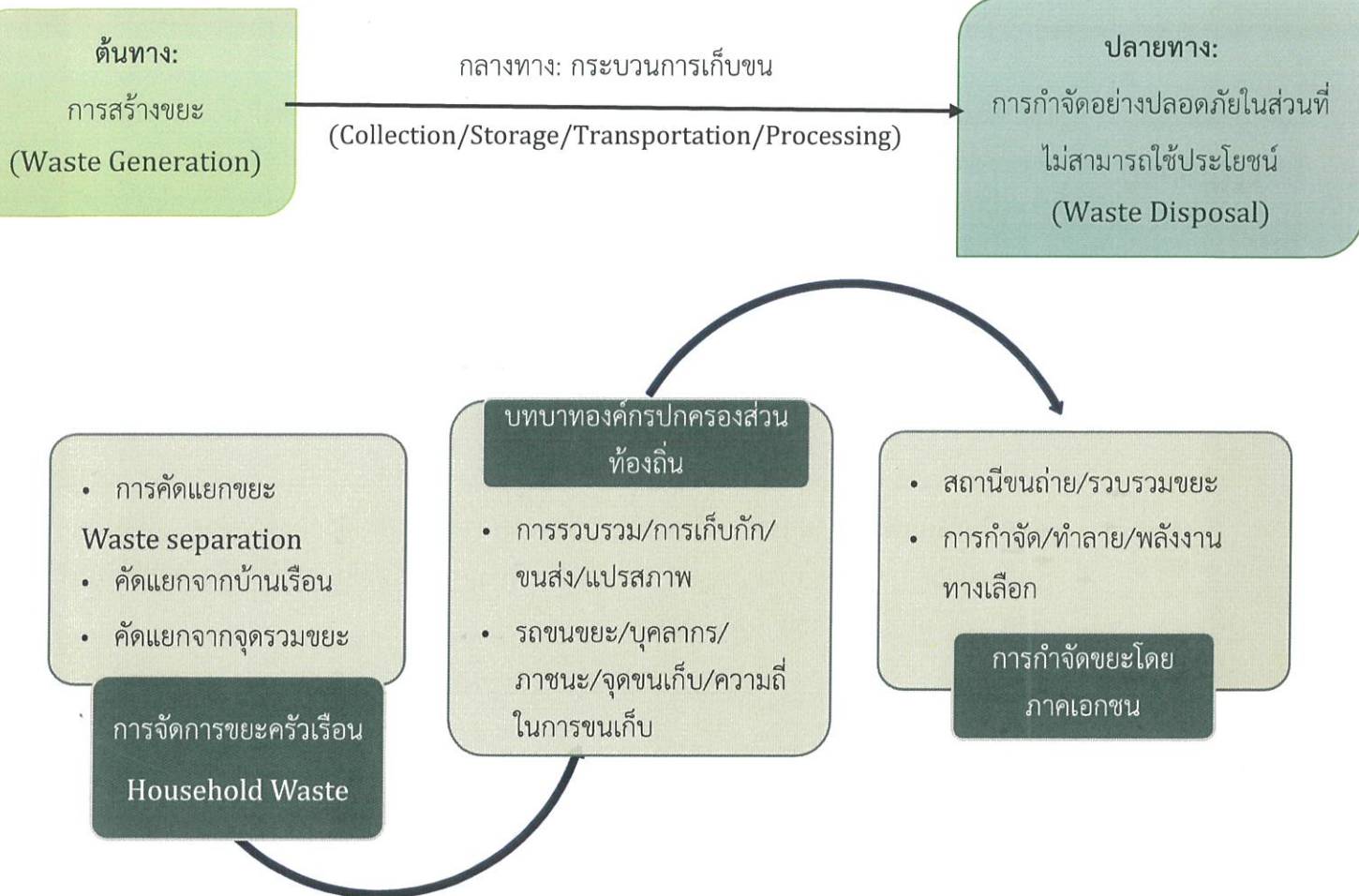

- การนำวัสดุเหลือใช้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เป็นช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัด
- การใช้ประโยชน์จากสิ่งเหลือใช้ เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้อีกส่วนหนึ่งด้วย
- โดยใช้วิธีหมุนเวียนวัสดุหรือแปรสภาพขยะมูลฝอยให้เป็นพลังงาน

ปัญหาการจัดการขยะชุมชนโดยทั่วไป ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตขยะที่ต้นทางจนถึงการกำจัดที่ปลายทาง (Improper Waste Management in Community)

- **ระยะต้นทาง** คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยและมีการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งผลิตขยะ เช่น ครัวเรือน สถานประกอบการ เป็นการมุ่งเน้นสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อส่งเสริม จิตสำนึกและวินัยในการจัดการขยะ
- **ระยะกลางทาง** คือ การเก็บขนที่มีประสิทธิภาพ เน้นการรองรับขยะแบบแยกประเภทแล้ว เช่น นัดวันเก็บตามประเภทขยะ หรือ มีจุดรวบรวมประเภทขยะ (Drop Off) ในชุมชน
- **ระยะปลายทาง** คือ การจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและสุขาภิบาลที่มีความปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการจัดการมูลฝอย

แนวคิดการจัดการมูลฝอย

แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (zero waste management)--“ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้” มีเป้าหมายประสงค์คือ “การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ”

แนวคิดการลดบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว--เป็นแนวทางการนำบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณมูลฝอย โดยลำดับแรกเริ่มจากการหาทางลดปริมาณขยะและการใช้ซ้ำเพื่อไม่ให้เกิดขยะ และยึดหลักการของผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

การเป็นสังคมที่เน้นฐานการรีไซเคิล--เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อ "เพิ่มประสิทธิภาพการใช้วัตถุดิบ การรีไซเคิลวัสดุให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้มีของเสียเหลือทิ้งอีกต่อไป"

กรณีศึกษาการจัดการขยะของต่างประเทศ: รูปแบบการจัดการขยะชุมชนในประเทศต่างๆ

1) ประเทศสวีเดน ⁽²⁾

แนวทางการ
ดำเนินงาน

ของเสียเหลือศูนย์

1. ออกกฎหมายควบคุม ทั้งระเบียบข้อบังคับท้องถิ่น:

- การห้ามเผาขยะ/การกำหนดให้นำขยะกลับมาใช้ใหม่แทนการฝังกลบ
- กำหนดวิธีกำจัดสารเคมีอันตราย

2. กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการขยะตามลำดับชั้น (Waste Hierachy):

- ลดจำนวนขยะ (reduce) นำกลับไปใช้ใหม่ (reuse) รีไซเคิล (recycle) และเมื่อนำมาใช้ใหม่ไม่ได้ให้นำไปผลิตเป็นพลังงาน (recover energy)

3. การสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม:

- เน้นการคัดแยกขยะ

4. กลยุทธ์สามพลังสามส่วน: รัฐ-เอกชน-ประชาชน:

- มีสมาคมจัดการขยะ (Swedish Waste Management Association) มีสมาชิกเป็นภาครัฐและเอกชนกว่า 400 องค์กร

5. พัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี: ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

- การวิจัยในเทคโนโลยีการบริหารจัดการขยะ
- การสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยชั้นนำ

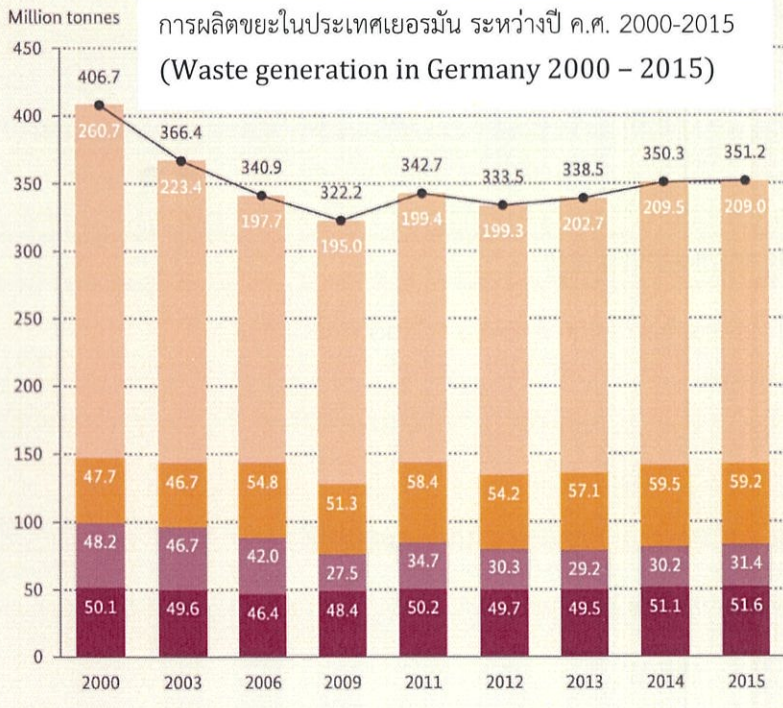
2) ประเทศเยอรมัน ^{(3) (4)}

1) การลดปริมาณมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดและการใช้ซ้ำ ๒
(Source reduction & Reuse)

2) การรีไซเคิล/การหมักทำปุ๋ย (Recycling/Composting)

3) การเปลี่ยนขยะให้เป็นพลังงาน (Waste-To-Energy)

4) การฝังกลบมูลฝอย (Landfill) เป็นลำดับขั้นสุดท้ายของการจัดการขยะ

- ขยะจากการก่อสร้างและการรื้อถอน
- ขยะจากการผลิตในงานพาณิชย์
- ขยะจากการสกัดและการแปรรูป
- ขยะจากครัวเรือน
- รวมขยะทุกชนิด

3. ประเทศญี่ปุ่น ⁽⁵⁾

การจัดการของเสียเป็นหน้าที่ของ: ประชาชน ผู้ประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาลท้องถิ่น (มี 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัดและระดับเทศบาล)

คำนี้ถึงหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, and Recycle) ทำให้เหลือมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดน้อยลง

มีกฎหมายด้านการจัดการขยะเฉพาะ (การจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะ ธุรกิจด้านการกำจัดขยะ มาตรฐานการจัดการขยะ มาตรการควบคุมการกำจัดขยะที่ไม่เหมาะสม)

การพัฒนาการจัดการขยะ โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การแยกขยะก่อนทิ้งเป็นสิ่งที่แต่ละครัวเรือนต้องมีความรับผิดชอบ

การพัฒนาการจัดการขยะ โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การแยกขยะก่อนทิ้งเป็นสิ่งที่แต่ละครัวเรือนต้องมีความรับผิดชอบ

- ประชาชน - มีหน้าที่ลดการปล่อยของเสีย
- ผู้ประกอบการ - มีหน้าที่ทิ้งหรือปล่อยของเสียให้น้อย

แนวคิดหลักการจัดการขยะด้วย 3 R

ทางเลือกในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ช่วยลดผลกระทบและอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมได้ดีที่สุด

การลดการใช้ การบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง

เช่น ใช้บรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนขนาดเล็ก

Reduce

เป็นการลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น

Reuse

เป็นการนำมาใช้ใหม่หรือเป็นการใช้ซ้ำ

เช่น นำสิ่งของเครื่องใช้มาใช้ซ้ำ

การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด

Recycle

การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ หรือ แปรรูป

ฝากระป๋องน้ำอัดลมนำมาหลอมใช้ใหม่เพื่อทำขาเทียมให้กับคนพิการ

การนำแก้วหรือพลาสติกมาหลอมใช้ใหม่

ถังขยะประเภทต่างๆ: การรองรับประเภทขยะตามสีของถัง

ถังขยะสีน้ำเงิน รองรับขยะที่ไม่อาจนำมาใช้ใหม่ แต่ไม่เป็นพิษ เช่น โฟม ถูขนม พลาสติก

ถังขยะสีเขียว รองรับขยะที่ย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหาร กิ่งไม้ ใบไม้ ผัก

ถังขยะสีแดง รองรับขยะที่เป็นพิษ เช่น กระป๋องสี สีสเปรย์ แบตเตอรี่

ถังขยะสีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ เช่น กระดาษ ขวดน้ำ แก้วน้ำ

ประเภทขยะที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (รีไซเคิล)

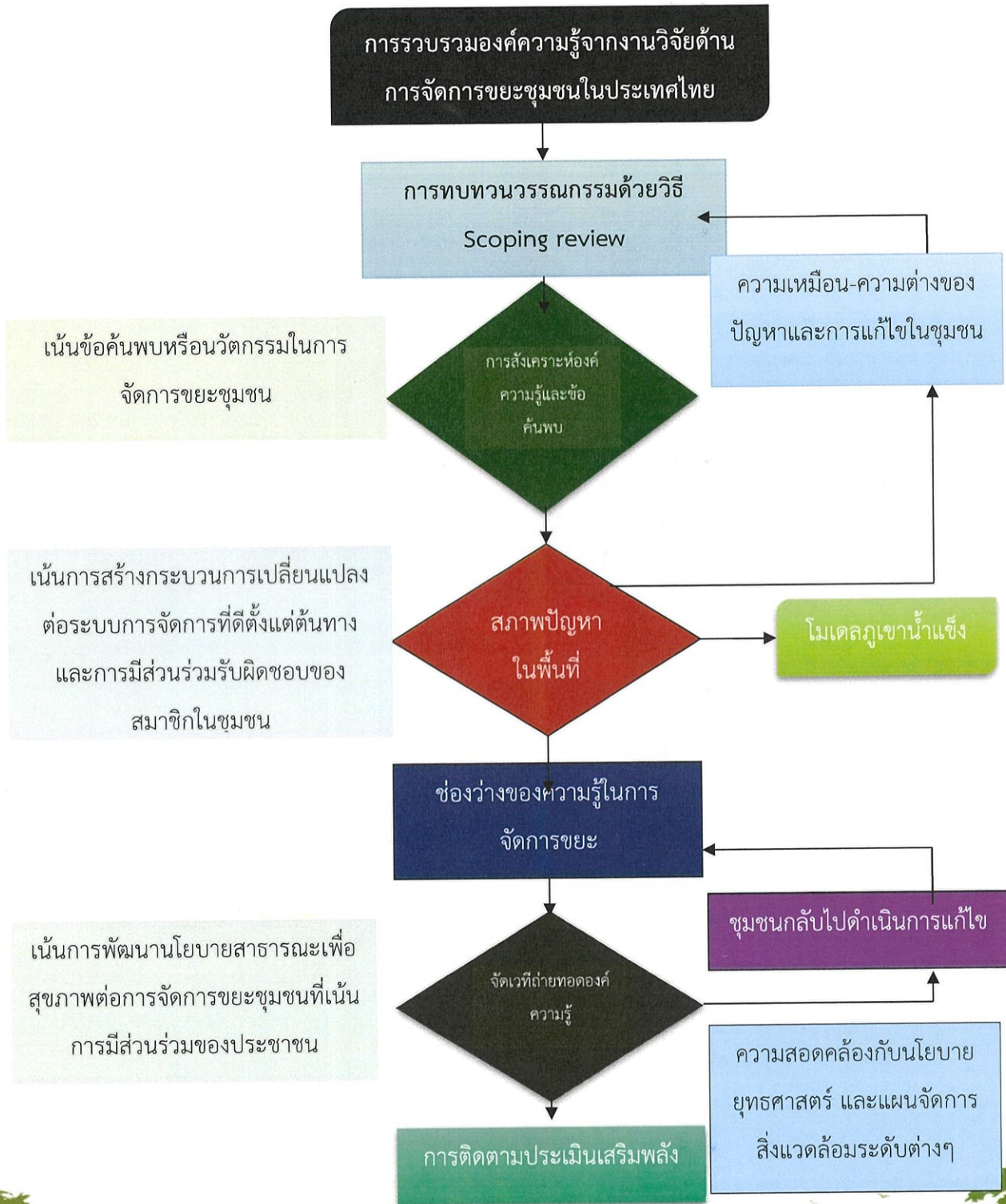
ขยะที่คัดแยกแล้วเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลได้

- แก้ว
- กระดาษ
- ครอบเครื่องดื่ม
- เศษพลาสติก
- เศษโลหะ
- อลูมิเนียม
- ยางรถยนต์
- ก่อฉนวนแบบ UHT

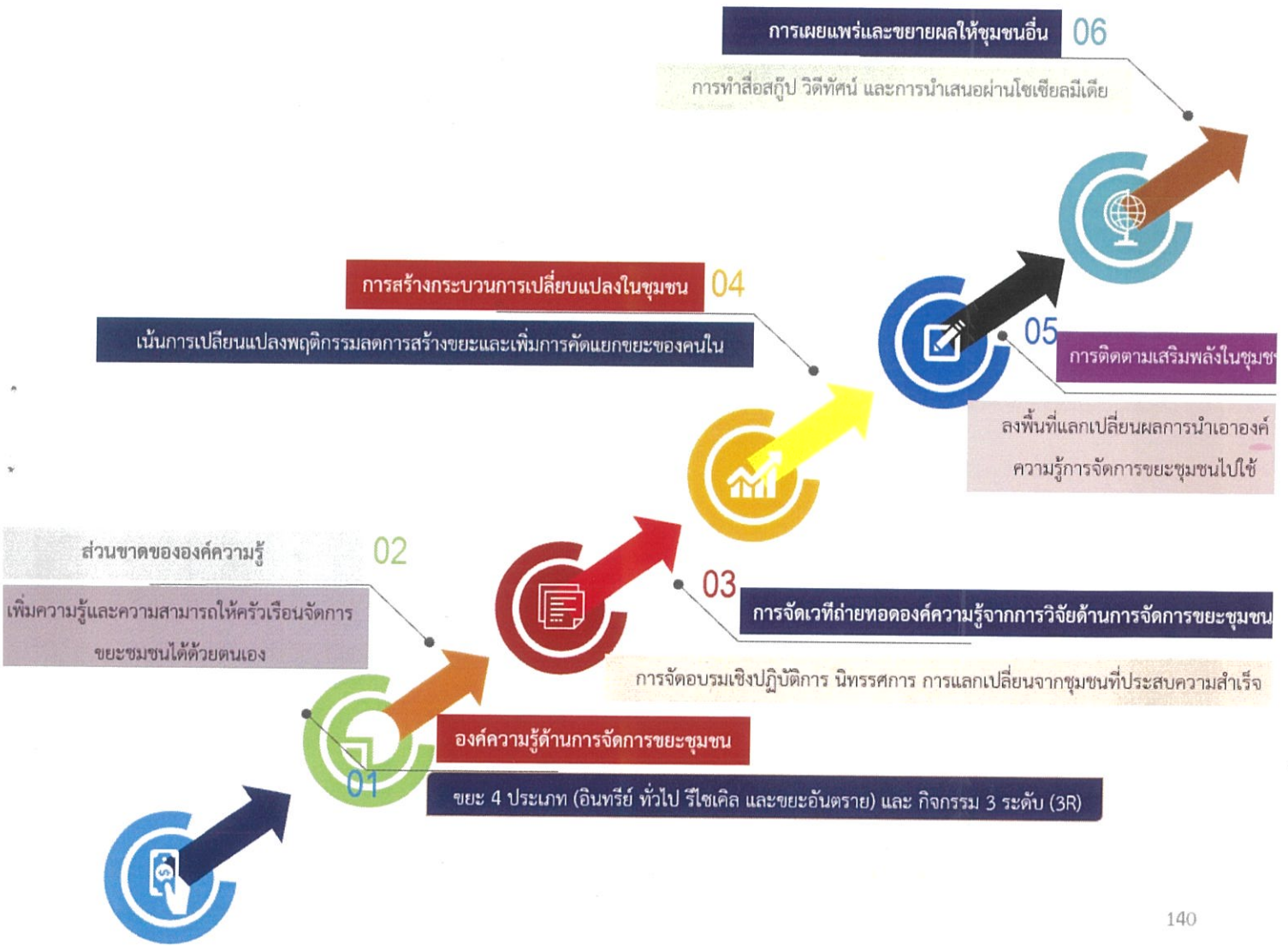

รูปแบบการสร้างกระบวนการจัดการตั้งแต่ต้นทางและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนงานวิจัยครั้งนี้

ไดอะแกรมสรุปขั้นตอนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

สรุปไดอะแกรมข้อค้นพบจากการรวบรวมองค์ความรู้จากงานวิจัยทั้งหมด

แหล่งข้อมูลงานวิจัย

- การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)
- กระบวนการการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research PAR)

ช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์

- พ.ศ. 2555-2561

โมเดลภูเขาน้ำแข็งเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

- ปรากฏการณ์ (Event)
- แบบแผน (Pattern)
- โครงสร้าง (Structure)
- วิธีคิด (Mental Model)

ข้อค้นพบ/นวัตกรรมจากงานวิจัยการจัดการขยะชุมชน

- ระบบกำจัดขยะแบบผสมผสานและครบวงจร
- ร่วมลงทุนกับภาคเอกชน
- ฐานภูมิสังคมและภูมิปัญญาของชุมชน
- ทำฐานข้อมูลขยะชุมชน
- ชุมชนมีนโยบายสาธารณะในการจัดการขยะ
- มีแผนของชุมชนในการจัดการขยะ
- มีข้อตกลงร่วมกันในลักษณะเครือข่าย

การจัดการขยะชุมชน

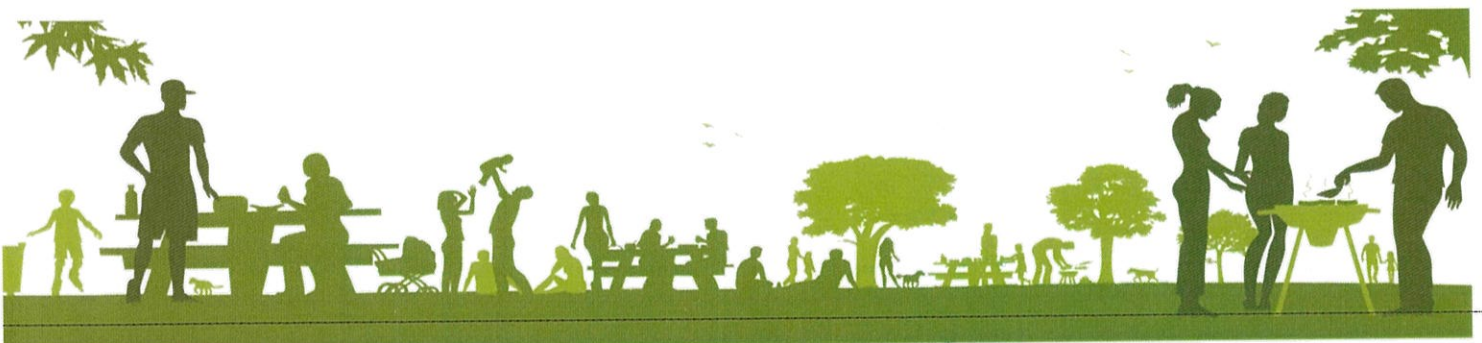
- ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะ
- การมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ
- บทบาทผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น

- จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน
- การสร้างมาตรการชุมชน
- ระบบการจัดการ/กลไกที่เอื้อ
- การสร้างวัฒนธรรมความสะอาด

- สร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
- ร่วมกำหนดกฎ/กติกา/มาตรการของชุมชน
- กำหนดตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะชุมชน
- พัฒนาและจัดการขยะโดยยึดหลักความยั่งยืน

ปัจจัยที่ผลต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพต่อการจัดการขยะชุมชน

โมเดลเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน: ภูเขาน้ำแข็ง

ปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ (Event)

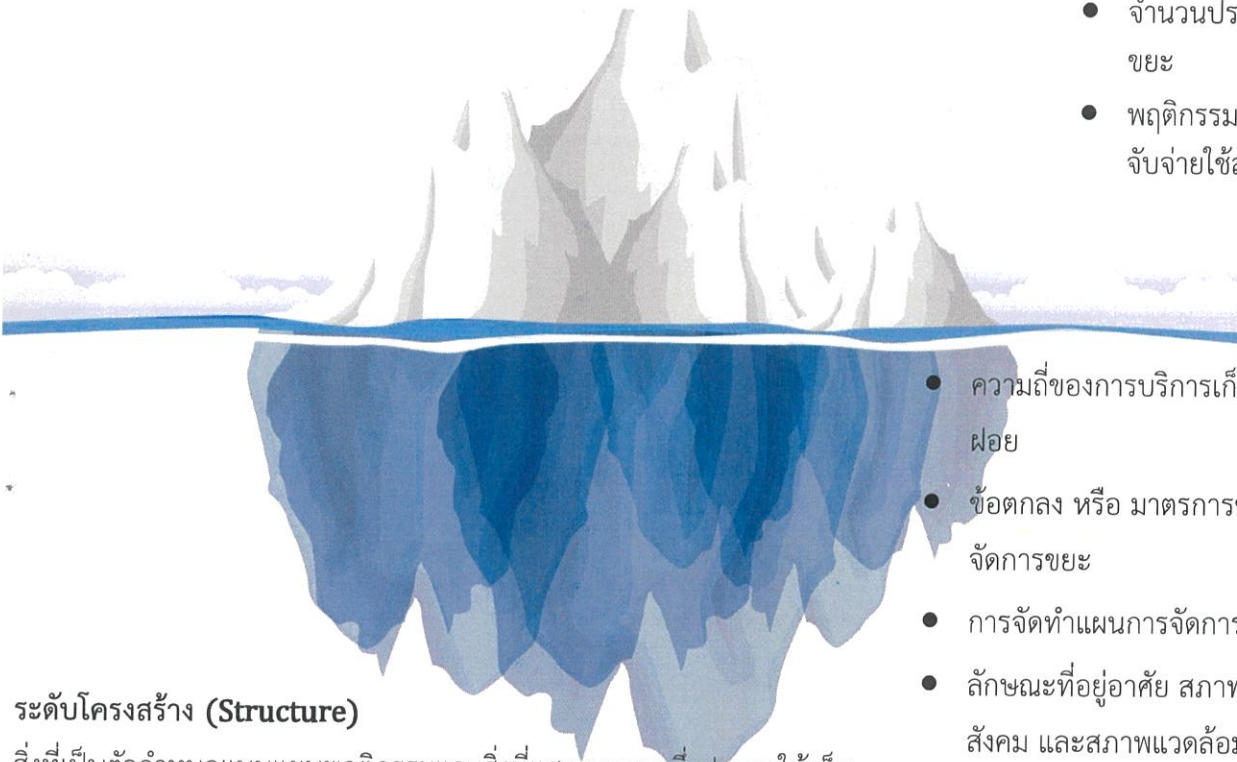
สิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นได้ด้วยสายตาหรือรับรู้ในระดับเบื้องต้น

- ชยะสะสม หรือ มีชยะตกค้างในชุมชน
- ชยะทิ้งเกลื่อนกลาด
- ปริมาณชยะมากขึ้น หรือ ปริมาณชยะมากเกินไปที่ระบบจะรองรับได้

ระดับแนวโน้ม และ แบบแผน (Trend and Pattern)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก จนทำให้เรามองเห็นแนวโน้มการเกิดของเหตุการณ์ได้

- การทิ้งชยะลงถังโดยไม่มีการคัดแยก
- จำนวนประชากรและปริมาณชยะ
- พฤติกรรมการบริโภค การจับจ่ายใช้สอย

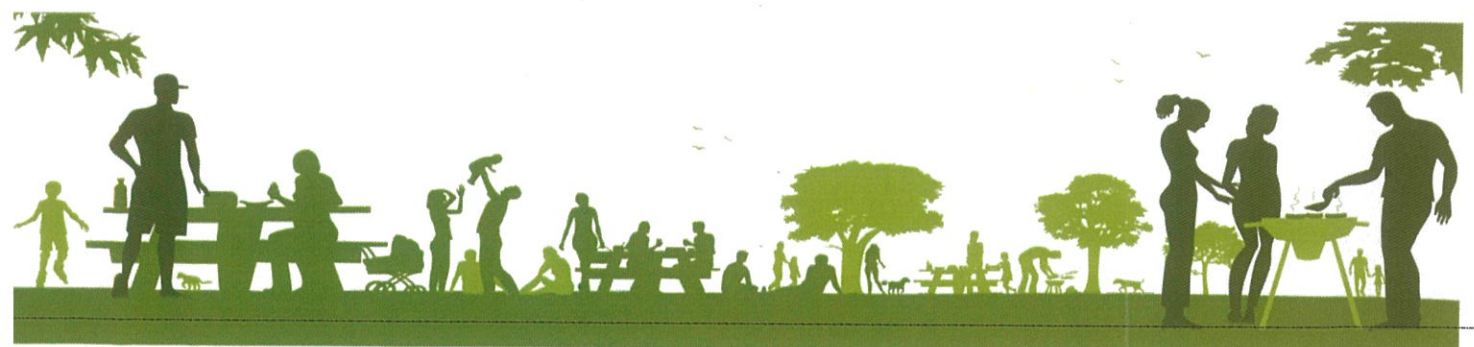
- ความถี่ของการบริการเก็บรวบรวมชยะมูลฝอย
- ข้อตกลง หรือ มาตรการของชุมชนต่อการจัดการชยะ
- การจัดทำแผนการจัดการชยะมูลฝอย
- ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพความเป็นอยู่สภาพสังคม และสภาพแวดล้อมในแต่ละชุมชน

ระดับโครงสร้าง (Structure)

สิ่งที่เป็นตัวกำหนดแบบแผนพฤติกรรมและสิ่งที่แสดงออกมาซึ่งปรากฏให้เห็น

ระดับภาพจำลองความคิด (Mental Model) คือ วิธีคิดของคน

- ลักษณะอุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่น: ความรักสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- การได้รับการอบรมให้มีการรู้จักแยกประเภทของชยะมูลฝอยก่อนทิ้งลงถัง

โมเดลการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน

- วิธีการกำจัดของเสียที่เป็นความร่วมมือของคนในชุมชน
- ความร่วมมือและใส่ใจของประชาชนส่งผลไปสู่ความยั่งยืน
- เน้นระบบการจัดการทรัพยากรแบบครบวงจร เช่น เศษอาหารจากโรงครัว ร้านค้า ตลาดนัด นำมาเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ ส่วนเศษผักผลไม้ เศษใบไม้ถูกแปรเปลี่ยนนำมาทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำชีวภาพ รดน้ำผักแปลง ผักอินทรีย์และต้นไม้

ศูนย์การเรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบในการจัดการขยะชุมชน: เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน นำไปสู่การจัดการขยะฐานศูนย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543

การจัดการขยะแบบไตรภาคี:
ครัวเรือน (คัดแยก ทำปุ๋ย ทำแกสชีวภาพ)
เอกชน (การซื้อขยะรีไซเคิล)
และ เทศบาล (การฝังกลบ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการพลาสติก)

บทบาทเทศบาล/อบต.

- การจัดการถุงพลาสติก (มีโรงบดถุงพลาสติก)
- การจัดการปุ๋ยหมักจากขยะ

บทบาทเอกชน

- การซื้อขยะรีไซเคิล
- การแปรรูปที่โรงงานขยะ

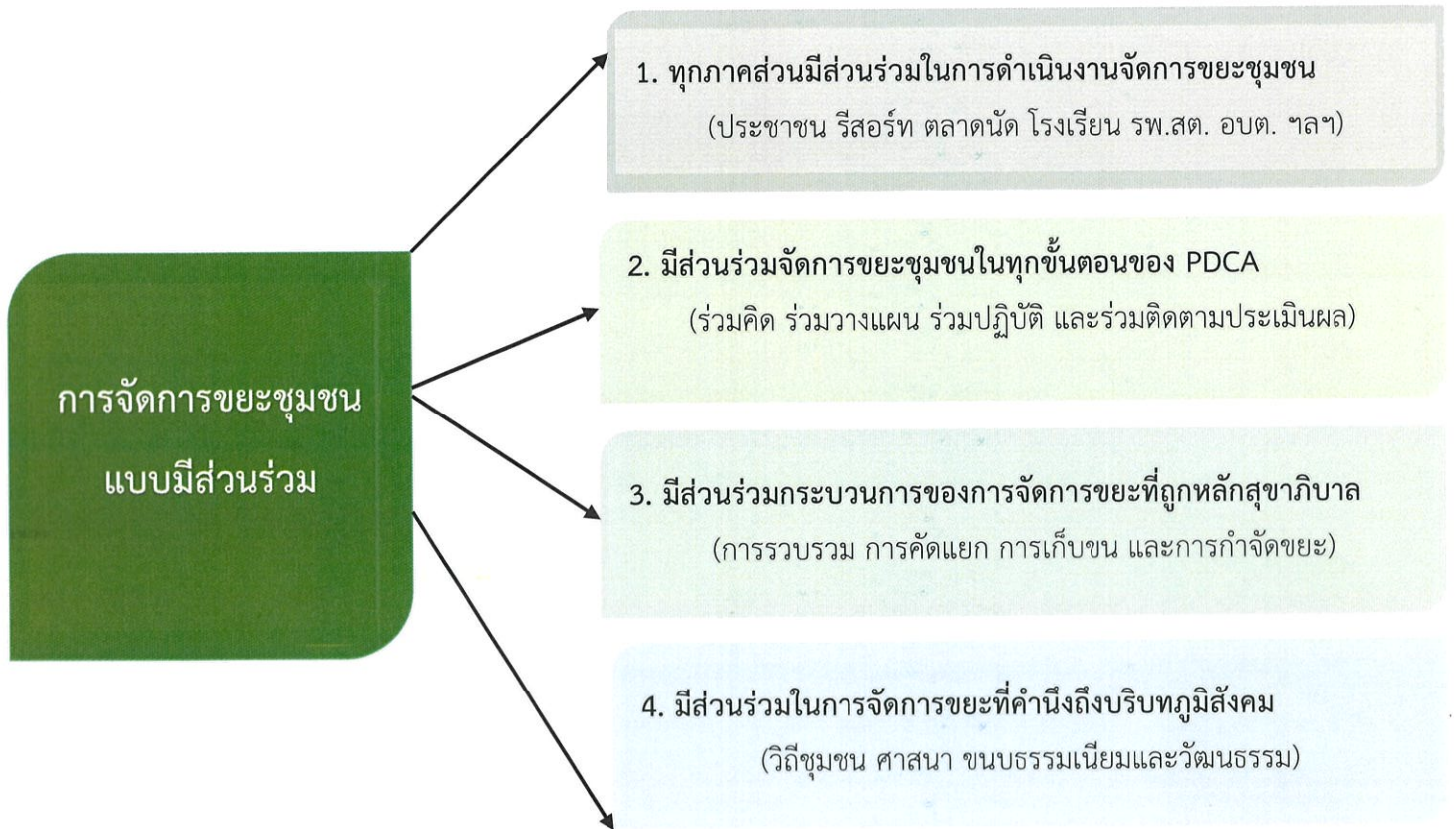
บทบาทครัวเรือน

- การผลิตก๊าซชีวภาพระดับครัวเรือน การทำปุ๋ยหมัก
- การคัดแยกขยะต้นทาง

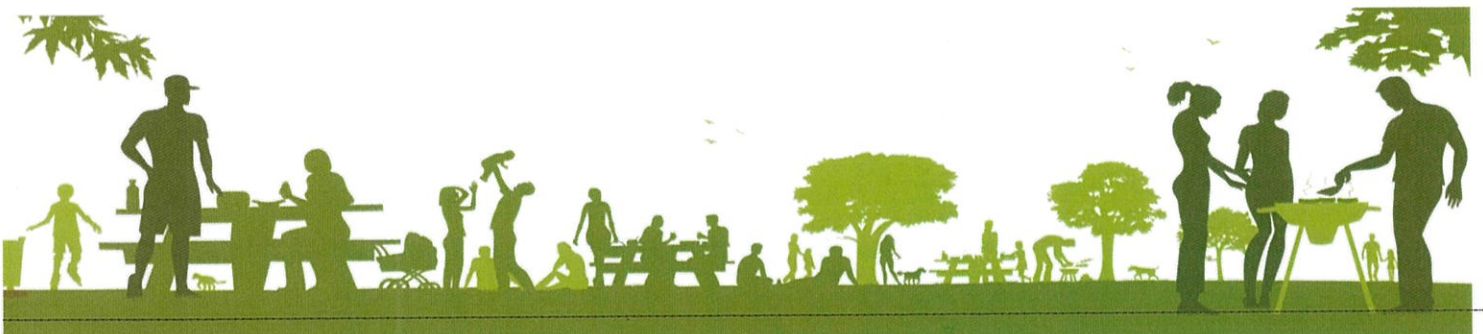

กระบวนการในชุมชนเพื่อการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

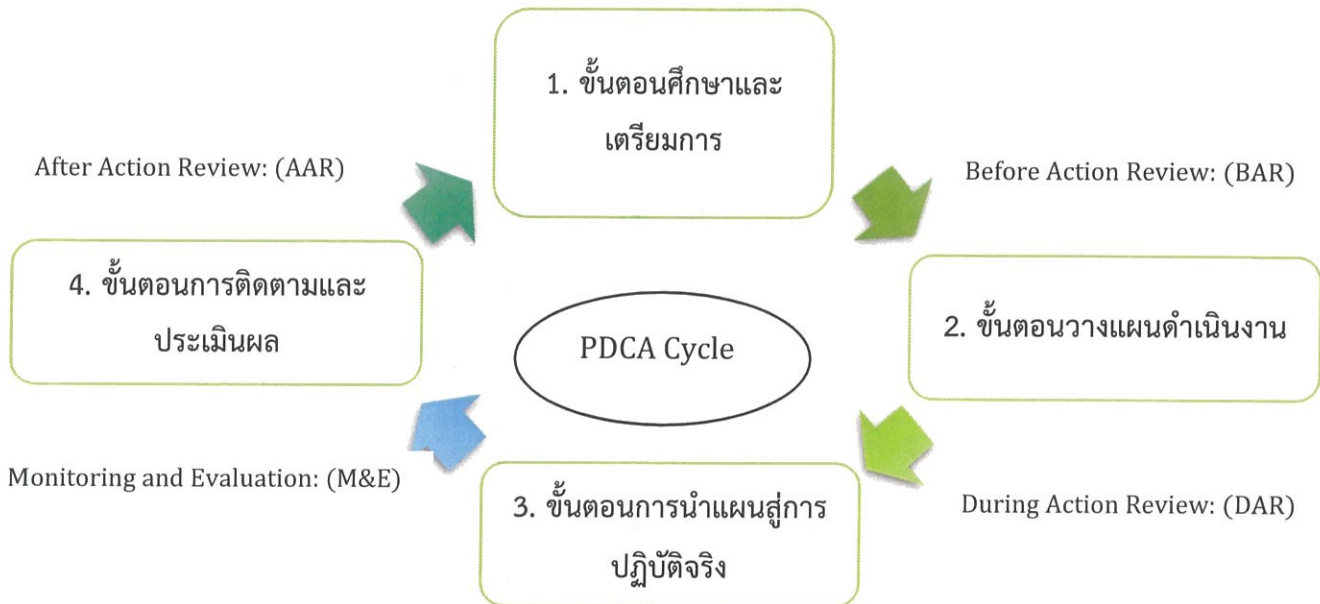
การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะ
- โดยการคัดแยกขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ การกำจัดขยะ หรือฝังกลบขยะ
- เป็นการทำให้ปริมาณขยะลดลงหรือเกิดการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร

เครื่องมือของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

เทคนิค AIC สำหรับวางแผนเพื่อหารูปแบบในการจัดการขยะชุมชน

ขั้นตอน	เวลาที่ใช้	ภารกิจหลัก
A - 1	15 นาที	ทบทวนสถานการณ์ปัญหา/สภาพที่แท้จริง (situation) แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการขยะร่วมกัน อย่างเปิดใจและรับฟัง แบบสุนทรียสนทนา
A - 2	20 นาที	สร้างวิสัยทัศน์/สภาพที่คาดหวังในอนาคต (ideal vision หรือ Scenario) ที่มีความประสงค์ร่วมกันที่จะสร้างภาพลักษณ์ใหม่ในอนาคต
I - 1	30 นาที	คิดค้น/หากลวิธี (solution design) เป็นขั้นตอนที่ทุกคนได้แสดงพลัง และแบ่งปันประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการหาทางออกของปัญหาการจัดการขยะ
I - 2	30 นาที	จัดลำดับความสำคัญ/จำแนกกิจกรรม (priority setting)
C - 1	30 นาที	วางแผน/หาผู้รับผิดชอบ (responsibility) เมื่อทุกคนได้วิเคราะห์ตนเอง แสดงพลังความสามารถ และภารกิจที่จะร่วมทำงานในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในชุมชน
C - 2	30 นาที	จัดทำแผน / กิจกรรม / โครงการ (Action Plan) ขั้นตอนนี้ ทุกภาคส่วนในวงประชุมร่วมกันเขียนแผนงาน / โครงการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะในชุมชน

ตัวอย่างเทคนิคการระดมสมองในเวทีย่อย

ผลการระดมสมอง

การจัดการขยะชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ

ชื่อชุมชน.....

สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน	แผนงาน/โครงการในการจัดการขยะมูลฝอย
การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในปัจจุบัน	มาตรการที่ใส่ใจให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ความสำเร็จ/ความท้าทายในการจัดการขยะ	แนวทางการพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ

ผลการระดมสมอง

การจัดการขยะชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ

ชื่อชุมชน..... แดงโพธิ์

สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน	แผนงาน/โครงการในการจัดการขยะมูลฝอย
การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในปัจจุบัน	มาตรการที่ใส่ใจให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ความสำเร็จ/ความท้าทายในการจัดการขยะ	แนวทางการพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ

ตัวอย่างโปสเตอร์แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการจัดการขยะชุมชน

การใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ

โครงการวิจัยย่อย

รูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับบริบทภูมิสังคมในชุมชนมุสลิมตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

Introduction:

บริบทภูมิสังคมของชุมชนมุสลิมแหลมโพธิ์

ตำบลแหลมโพธิ์

- ตั้งอยู่ตรงก้นข้ามกับฝั่งเมืองปัตตานี มีทะเลล้อมรอบทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทยและอ่าวปัตตานี
- พื้นที่รอบๆ เป็นป่าชายเลน ปัจจุบันได้รับการส่งเสริมเป็นชุมชนท่องเที่ยวแห่งใหม่ในสามจังหวัดชายแดนใต้
- ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน 2 รพ.สต. โรงเรียนประถม 3 โรงเรียนและมัสยิด 6 แห่ง
- ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม
- ใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษามลายู

Results

1. สถานการณ์ขยะในตำบลแหลมโพธิ์

- ครัวเรือนและรีสอร์ท
- ร้านค้า/โคม/แอมเทิล/อเนก
- ตลาดนัด/วิชาหกิจชุมชน
- รร.ประถม-ตาดีกา
- แหล่งท่องเที่ยว

ต้นคอขยะ

- เจ้าของ คัดแยก
- ที่ทิ้งหรือรถอ้อมมาชน
- ขยะสะสม (ขมไม่ทรว)

2. รูปแบบการจัดการขยะในชุมชน:

- หลักการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนในชุมชน
- หลักการจัดการขยะแบบบูรณาการตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง
- หลักความยั่งยืนในการจัดการขยะ: ชุมชนพึ่งตนเอง อุดหนุนถึงจากหน่วยงานภาครัฐ

หลักการมีส่วนร่วมของผู้อยู่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

- ร่วมคิดและสร้างรูปแบบการจัดการขยะ
- ร่วมขายรับขาย หรือแลกเปลี่ยน
- ร่วมคัดคิดใจ ร่วมจัดการ ร่วมการลงทุน
- ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุม คัดแยก ประเมินผล

หลักการจัดการขยะแบบบูรณาการ

- คัดแยกขยะเบื้องต้นจากแหล่งผลิตก่อน เช่น ครัวเรือน สถานที่ประกอบอาหาร (เหลือคตคใช้จ่ายในการกำจัดขยะรวม และคตคใช้จ่ายในการจัดซื้อขยะแยก และคตคใช้จ่ายในการกำจัดขยะรวม)
- การนำไปใช้ซ้ำ ขยะคตคขยะใช้คตคนำมาทำปุ๋ยใช้ฉีดพ่นและโรงเรียน
- การจัดการขยะรวมกัน ได้แก่ ขยะที่ผลิตได้จากแหล่งผลิตที่มีปริมาณมาก เช่น ขยะคตค เศษอาหาร นำมาทำเป็นคตคอาหารส่วนกลางสำหรับจัดเลี้ยงในชุมชน

หลักความยั่งยืนในการจัดการขยะ: ชุมชนที่ตนเอง ผลการที่รักษาจากหน่วยงานภาครัฐ

Aims

- เพื่อศึกษาสถานการณ์และศักยภาพของชุมชนในการจัดการขยะในชุมชน
- เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่สอดคล้องกับบริบทภูมิสังคมในชุมชน
- เพื่อประเมินบทบาท อบต. ในการจัดการปัญหาขยะเทียบกับแนวนโยบายแห่งชาติและบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้
- เพื่อประเมินผลการจัดการปัญหาขยะ เปรียบเทียบก่อนหลังดำเนินการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม

ข้อคุณมูลนิธิสุขภาพภาคใต้ และ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มอ.

การใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ

แบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ

ประเทศไทยมีขยะที่เกิดขึ้นในสัปดาห์กว่า 26 ล้านตัน ส่วนใหญ่เป็นขยะชุมชนมีการบริหารจัดการโดยวิธีเผา ซึ่งไม่ได้เป็นวิธีที่จัดการขยะได้อย่างแท้จริง เพราะจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดมลพิษทางดินและน้ำในอากาศ แหล่งน้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเราสามารถจัดการออกให้กลับสู่สภาพได้ เบื้องต้นควรลดปริมาณขยะให้เหลือน้อยที่สุด

การจัดการขยะที่ต้นทาง เริ่มจากครัวเรือน โรงเรียน ชุมชน เป็นการลดขยะที่ต้นทางด้วยหลักการ 1A3R และหลักปรัชญา ZERO WASTE คือการไม่มีการทิ้งขยะในถังขยะให้กลับมาใช้ใหม่ หรือการใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นในครัวเรือนและแปรรูปขยะเหลือใช้ และใช้ประโยชน์จากขยะที่เหลือใช้

หลักการ 1A3R ช่วยลดปริมาณของเสียหรือขยะ

- Recycle** แปรรูปเหลือใช้ใหม่ในรูปแบบอื่นที่กลับมาใช้ใหม่
- Reuse** การนำ-ใช้ซ้ำสิ่งของมาใช้ใหม่แล้วนำกลับมาใช้ใหม่
- Reduce** หลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น
- Avoid** หลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็น

สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เครื่องมือการทำแผนที่เดินดินในการจัดการขยะชุมชน ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

เครื่องมือการทำแผนที่เดินดินในการจัดการขยะชุมชน

- แผนที่เดินดินเป็นเครื่องมือขั้นแรกที่สำคัญและเหมาะที่จะเป็นบันไดขั้นแรกของการศึกษาขยะชุมชน เพราะ ทำให้เห็นภาพรวมของสภาพทั่วไป และสถานการณ์ขยะชุมชนได้อย่างครบถ้วน

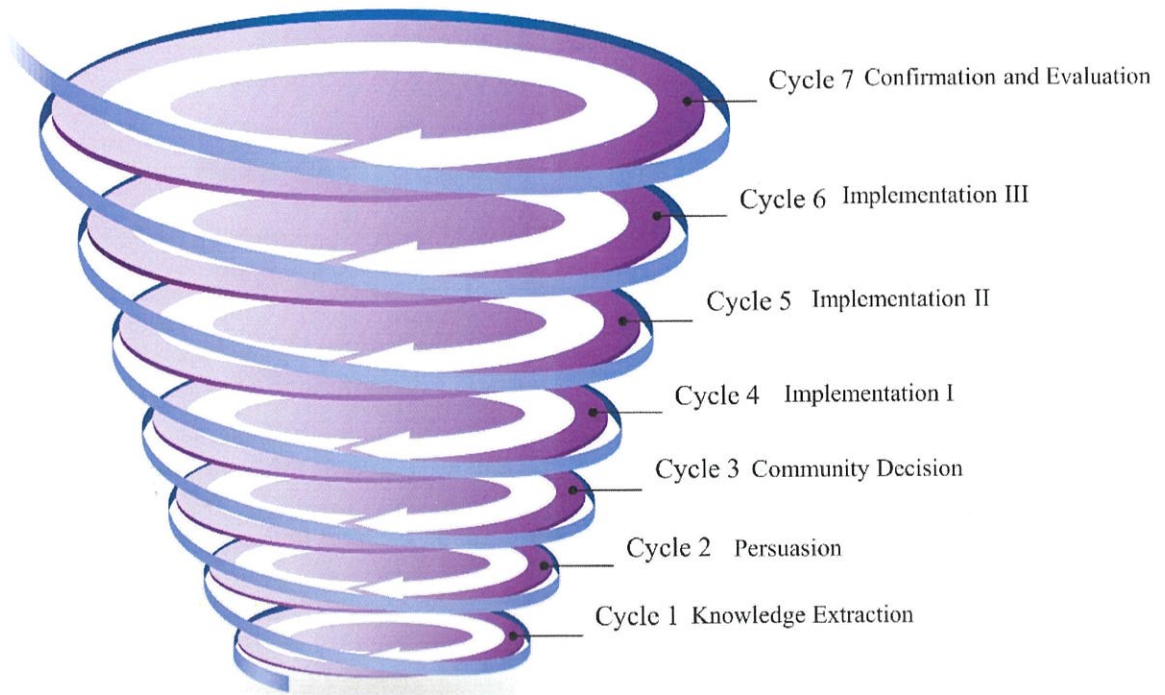

กระบวนการพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอย
แบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ

รูปแบบการใช้ประโยชน์และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการและ
การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่นโยบายสาธารณะ

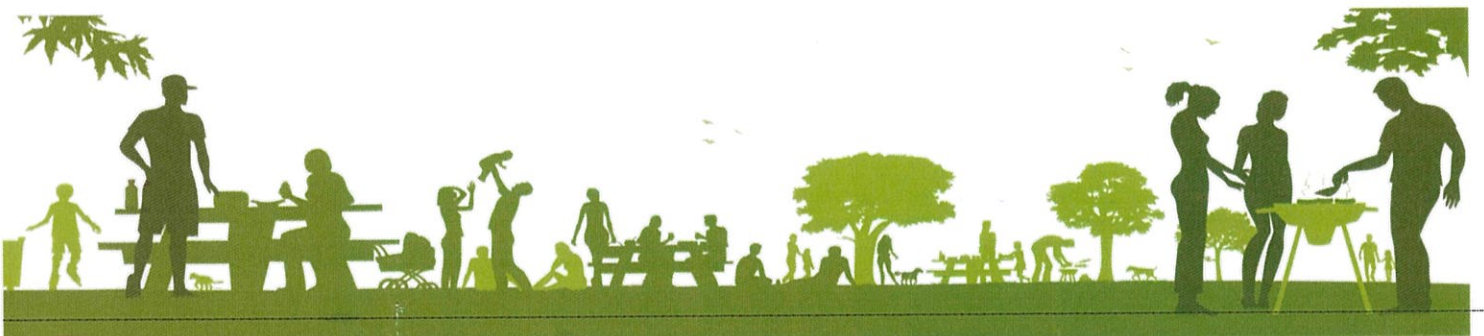
รอบที่ 1 เป็นขั้นตอนการสกัดองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านการจัดการขยะชุมชน

รอบที่ 2 เป็นขั้นตอนการให้ข้อมูลและการโน้มน้าวต่อการจัดการขยะตามบริบทพื้นที่ของตนเอง

รอบที่ 3 เป็นขั้นตอนการตัดสินใจของชุมชนต่อกลวิธีในการจัดการขยะตามบริบทพื้นที่

รอบที่ 4-6 เป็นขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อการจัดการขยะตามบริบทในพื้นที่ของตนเองทั้ง 4 ชุมชน

รอบที่ 7 เป็นขั้นการยืนยันรูปแบบการจัดการและการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

ผลลัพธ์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านการจัดการขยะชุมชนให้กับพื้นที่นำร่อง ในสาม จังหวัดชายแดนใต้

ชุมชนเข้าร่วมโครงการ	กิจกรรมการจัดการขยะชุมชน (ต่อยอดจากการจัดเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัย)
อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) "รามันสะอาด" <ul style="list-style-type: none"> ▪ นายอำเภอรามัน/ผอ.ศปก.อ.รามัน เป็น ประธานเปิดการอบรมครู ก. เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการขยะและสามารถเป็นแกนนำสายตรวจขยะในชุมชน 2. โครงการ "รามันสะอาด สายตรวจขยะ" ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบาโงย อำเภอรามัน จังหวัดยะลา <ul style="list-style-type: none"> ▪ เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ได้ร่วมดำเนินการลดขยะในพื้นที่ 3. ร่วมทำกิจกรรมทำความสะอาด ๑ ศุกร์ ๑ มัสยิด นำทีมโดยนายอำเภอรามัน/ผอ.ศปก.อ.รามัน จ.ยะลา นำส่วนราชการ ปลัดอำเภอ จนท.ปกครอง ผู้บริหารอปท. หน่วยกำลังในพื้นที่ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษา บัณฑิตอาสาฯ กำลัง อส.อ.รามัน และพี่น้องประชาชนจิตอาสาทำความดีด้วยหัวใจ 4. กิจกรรม "ชวนกันเข้าวัด ราษฎร์ รัฐ ร่วมใจ" ปรับภูมิทัศน์ ทำความสะอาดพื้นที่บริเวณโดยรอบวัด
ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนมีการจัดการขยะจากต้นทางแหล่งกำเนิดขยะ การจัดการกลางทางโดยผ่านระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดการปลายทางคือการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ 2. เกิดขับเคลื่อนงานจัดการขยะชุมชนโดยผ่านกลไกของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ยะหริ่ง

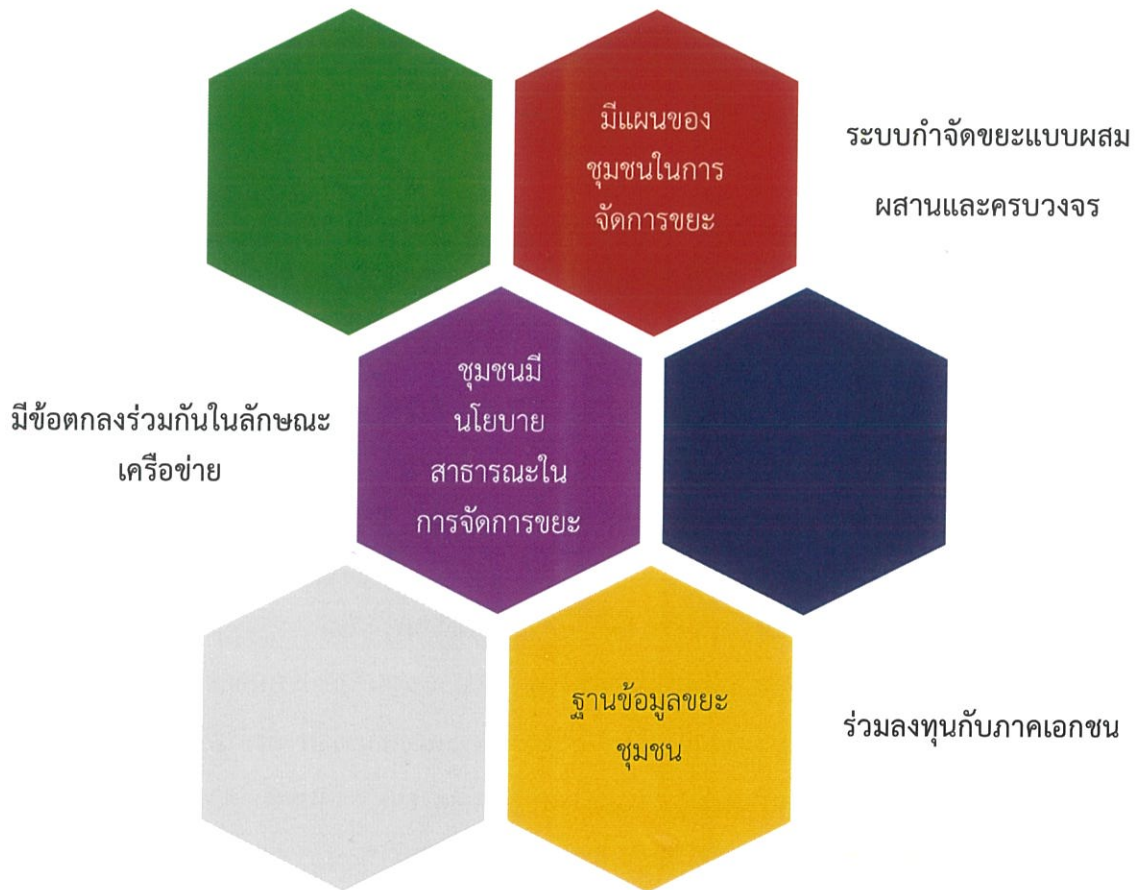

ชุมชนเข้าร่วมโครงการ	กิจกรรมการจัดการขยะชุมชน
ตำบลโคกเคียน อำเภอจังหวัดนราธิวาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมโครงการส่งเสริมการลด คัดแยกขยะที่ต้นทาง และนำไปใช้ประโยชน์ จังหวัดนราธิวาส กิจกรรมชุมชนปลอดขยะ (ZERO WASTE) 2. โครงการจิตอาสาทำดีด้วยหัวใจ จิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย อบต.โคกเคียน ร่วมกับ รพสต.โคกเคียน 3. โครงการท้องถิ่นสะอาด จังหวัดสะอาด จัดโดย กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.โคกเคียน 4. โครงการพัฒนาศักยภาพพนักงานจัดเก็บขยะและสิ่งแวดล้อม 5. โครงการอบรมอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก เพื่อพัฒนาอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก 6. กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เก็บขยะสองข้างทาง และทำความสะอาดรั้วคูโบร์ (สุสาน) 7. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.โคกเคียน จัดทีมการปฏิบัติการรักษาความสะอาดของกองอำนวยการรักษาความสะอาดในพื้นที่ท่าอากาศยานนราธิวาสในพิธีส่งและอำนวยความสะดวกผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ประจำปี 2561 8. โครงการอนุรักษ์พันธุทรัพยากรชายฝั่งแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมโพธิ์ ได้ตระหนักถึงปัญหาการจัดการขยะที่เกิดขึ้น ได้มีการลงนามผู้นำสี่เสาหลัก เพื่อการจัดการขยะในชุมชน 2. การร่วมมือกันในการจัดการขยะชุมชน ระหว่าง คริวเรือนนาร่องในพื้นที่ตำบลแหลมโพธิ์ 4 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10 คริวเรือน รวมจำนวน 40 คริวเรือน ผู้ประกอบการห้องพักรีสอร์ท ทั้งหมด 12 แห่งและสถานศึกษาในพื้นที่ 3 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง 3. การปรับปรุงทัศนียภาพสิ่งแวดล้อมของบ่อขยะ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมโพธิ์ 4. กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ "คลองสวยน้ำใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อมน้อมใจภักดิ์" สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ข้อค้นพบและนวัตกรรมจากงานวิจัยการจัดการขยะชุมชน

ข้อค้นพบและนวัตกรรมจากงานวิจัยการจัดการขยะชุมชน หมายถึง ความรู้ กระบวนการดำเนินงาน หรือ เครื่องมือใหม่ๆ ที่ชุมชนใช้เพื่อการจัดการขยะ

การจัดทำข้อเสนอต่อการนำมาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะชุมชนไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายสาธารณะทั่วไป และ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

การพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพต่อการจัดการขยะชุมชน ในรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและอาศัยการสร้างร่วมมือกับสถาบันวิชาการในการเป็นที่เลี้ยง

1) จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นด้านสุขภาพของประชาชนจากผลกระทบของขยะชุมชน

- การประชุมระดมความคิดเห็น
- การจัดประชุมเพื่อวางแผนการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
- การจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
- การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับ ส่วนราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน

ภาคเอกชน

2) สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านเวทีสาธารณะของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เกิดความตระหนัก มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดการพัฒนาทางด้านสุขภาพที่ยั่งยืน

- กิจกรรมการจัดเก็บขยะในแหล่งน้ำต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง
- กิจกรรมการจัดเก็บขยะบนเกาะ/สถานที่ท่องเที่ยว/สวนสาธารณะ/การเก็บขยะบนชายฝั่งทะเล/ชายหาดในทะเล
- การคำนึงถึงทุนทางสังคมที่มีรากฐานเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่
- ร่วมรับผลอำเภอรามันได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวด อำเภอสะอาด ระดับจังหวัด ของจังหวัดยะลา

3) ร่วมกันกำหนดมาตรการของชุมชน หรือ มีนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ จากการจัดการขยะชุมชนที่ดี ที่กำหนดขึ้นจากประชาชนในชุมชน โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันสามารถใช้เป็นแผนแม่บทให้แก่หน่วยงานต่างๆ ได้แก่

▪ การสร้างฮุกมปากัด หรือ ข้อตกลงในชุมชนผ่านการสนับสนุนของผู้นำ 4 ประเภทคือ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน ในตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

- การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อปลูกจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแก่เยาวชนในพื้นที่

การประชุมวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนการขับเคลื่อนบนบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ทางสังคมร่วมกัน

- กำหนดนโยบายและบริหารจัดการขยะชุมชนบนฐานของทุนทางสังคม

การจัดทำข้อเสนอต่อการนำมาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะชุมชนไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายสาธารณะทั่วไป และ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (ต่อ)

4) กำหนดตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

- ร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ก่อนและหลังดำเนินโครงการ
- ร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์
  - การจัดตั้งจุดรวบรวมขยะอันตรายจากชุมชน
  - การจัดตั้งภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในสวนสาธารณะหรือสถานที่ท่องเที่ยว
  - การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้/จุดเรียนรู้การจัดการขยะในหมู่บ้าน/ชุมชน
  - ร้อยละของครัวเรือนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการขยะเศษอาหารหรือขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์
  - นวัตกรรมประเภทเครื่องใช้หรือสิ่งประดิษฐ์จากสิ่งเหลือใช้
  - นวัตกรรมประเภทการแปรรูปขยะมูลฝอย
  - นวัตกรรมประเภทการรวมกลุ่มทางสังคม
  - ถนนสายหลักและถนนสายรองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
  - พื้นที่สาธารณะมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
  - สถานที่ท่องเที่ยวมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
  - ถนนสองข้างทางมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
  - แม่น้ำ ลำคลอง ห้วยหนอง คลองบึง ทะเล และชายฝั่งทะเล
  - ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของป้าย/ ป้ายโฆษณา

5) พัฒนาและจัดการขยะโดยยึดหลักความยั่งยืน

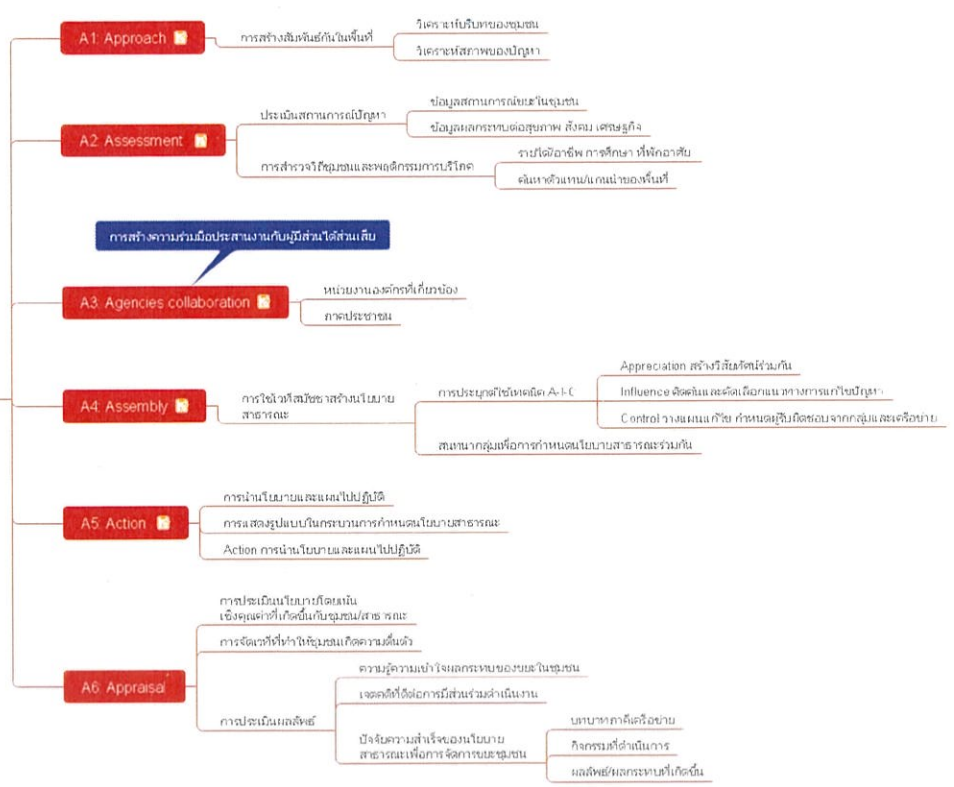
- มาตรการความปลอดภัยของผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่นี้ทุกกลุ่ม
- การจัดทำบันทึกข้อตกลงการกำจัดขยะระหว่างชุมชนและอปท.
- กิจกรรมถอดบทเรียนและสรุปผลการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน/ข้ามชุมชน และเผยแพร่สู่สาธารณะ
- ความสมดุลในการอาศัยแนวคิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นพึ่งพิงการเจริญเติบโต (Growth dependence) กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

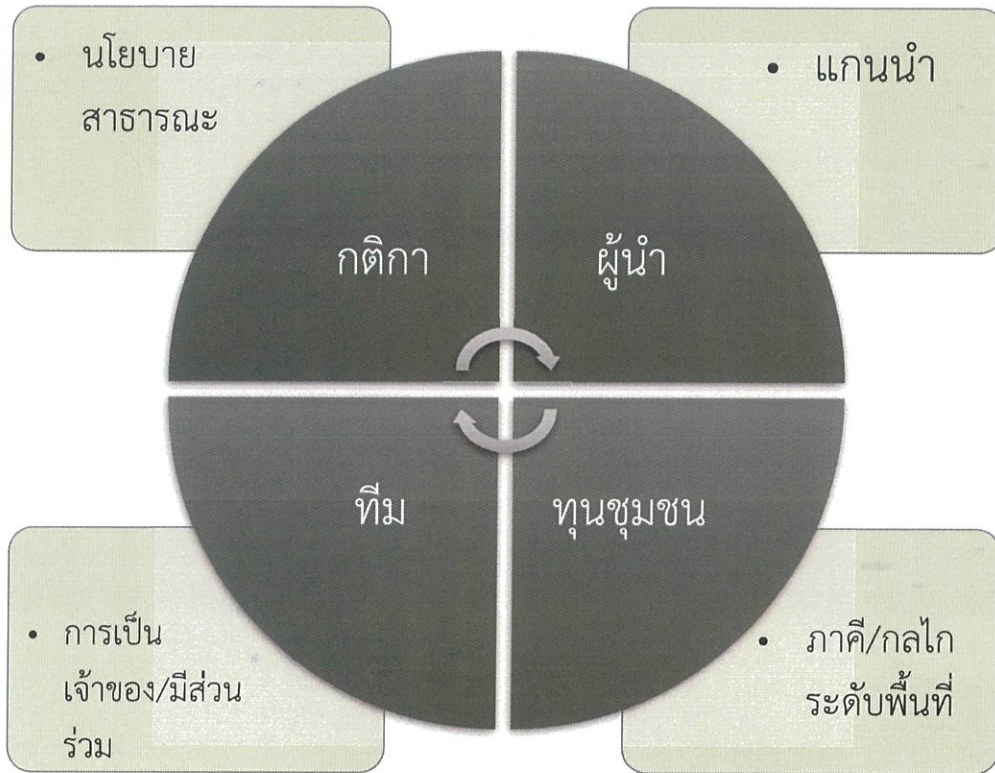

การกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน

การพัฒนา นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม (ด้วยแผนกิจกรรม 6A)

ปัจจัยความสำเร็จในการนำมาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการชุมชนไปใช้ประโยชน์

ตัวอย่างภาพกิจกรรมต่อเนื่องของการดำเนินงานใน 4 ชุมชนนำร่อง
เพื่อการจัดการขยะชุมชนในสามจังหวัดชายแดนใต้

การจัดการขยะในพื้นที่สาธารณะ บริเวณชายหาดบ้านทอนฮีเล หมู่ที่ 10 ตำบลโคกเคียน อำเภอกรือหา จังหวัดนราธิวาส

การจัดการขยะในพื้นที่สาธารณะ ณ ชายหาดแหลมตาชี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "อำเภอสะอาด" ประจำปี 2561

กิจกรรมการทำแผนรณรงค์ "คัดแยกขยะก่อนทิ้ง" ของตำบลลามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

